

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті розглянуто доцільність використання елементів журналістської творчості на уроках української літератури, запропоновано низку актуальних проєктів щодо вивчення програмового літературного матеріалу

У сучасний період розвитку українського суспільства успішне вирішення економічних і соціальних завдань все більше залежить від дії такого суб'єктивного чинника, як соціальна активність особистості. Важливу роль у формуванні активності відіграють засоби масової інформації. Про зростаючу роль преси, радіомовлення й телебачення в суспільному житті країни свідчать бурхливе зростання їх кількості, поширеність та доступність. Друковане й усне слово, телевізійне зображення здатні в найкоротші терміни досягти найбільш віддалених районів, проникнути в будь-яке соціальне середовище.

Засоби масової інформації (ЗМІ) – могутня сила впливу на свідомість людей, засіб оперативного повідомлення інформації в різні куточки світу, найбільш ефективний засіб впливу на емоції реципієнта. Особливо чітко це проявляється в дії електронних ЗМІ. У міру розширення технічних можливостей їхня роль зростає відповідно. А за емоційним впливом на почуття і свідомість людей вони залишаються поки неперевершеними і збирають найбільші аудиторії. У ЗМІ, а особливо на телебаченні, питання підвищення ефективності мовлення пов'язується з рівнем організації творчого процесу, форм та засобів соціально-політичного виховання журналістського, художнього і технічного персоналу. Перш за все, це відбір проблем, вирішення яких може бути підтримано аудиторією, і створення перспективних планів роботи ЗМІ.

У наш час значно зріс вплив ЗМІ на особистість, зокрема на дитину, адже її світогляд перебуває у стані активного формування. Панівне становище серед ЗМІ сьогодні посідає телебачення. Поступово воно витісняє газети і журнали, серйозно конкурує з радіо. Така конкуренція з пресою пояснюється появою на телебаченні нових технологій. Ефективність діяльності ЗМІ пов'язується з урахуванням потреб людей, їх зрослих соціальних, духовних і політичних запитів. При цьому необхідно розрізняти поняття інформаційної потреби і тематичних інтересів суспільства. Потреби в інформації є соціальними за своєю природою й обумовлюються, у першу чергу, змістом, структурою повсякденної діяльності людини, у тому числі об'єктивними

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

характеристиками її професійної і громадської діяльності. Тематичні ж інтереси залежать від змісту пропонованої інформації і від ситуативних соціально-психологічних факторів (популярність, злободенність, престижність) [1]. Деякі відомості про інформаційні потреби можна отримувати шляхом опитування. Воно дає тільки картину тематичних інтересів суспільства. Її необхідно доповнити аналізом характеру ролевої діяльності представників різних груп населення, праці, у сфері суспільного, духовного життя, побуту, родини.

Сучасне суспільство перебуває у повній та постійній взаємодії зі ЗМІ, тому цим обом структурам необхідно враховувати потреби, інтереси, мотиви, установки один одного та відповідні їм характеристики соціуму, що включають і низку специфічних аспектів тих чи інших груп населення. Такий зв'язок якнайкраще характеризує тісну взаємодію ЗМІ із сучасним суспільством. Сьогоднішні учні «спілкуються» зі ЗМІ набагато більше, ніж із батьками, учителями, друзями. Ми, учителі, не маємо права ігнорувати той факт, що наша думка в більшості випадків виявиться менш авторитетною за інформацію, отриману з «контакту» чи побачену на телебаченні. «Я бачив це по телевізору!» – говорить учень, доводячи щось, і таким чином наводить, на його думку, беззаперечний аргумент.

Наше першочергове завдання – виокремити із сучасних ЗМІ все найкраще, найнеобхідніше для дітей, реалізуючи в такий спосіб усі вимоги сучасного навчального процесу.

У наші дні телебачення й засоби друку шукають нові підходи до суспільства. Виходячи з цього, серед тематики газет і журналів усе більше з'являється нових, нехай не завжди «чистих», але таких, що привертають увагу читачів, матеріалів (журнали «Жовта преса», «Скандали», «Цілком секретно»). Також телебачення масово пропагує всілякі проамериканські шоу, вікторини («Поле чудес», «Фабрики» мають своїх «батьків» у США), різні ток-шоу на злободенні теми («Велике прання», «Вікна»). На жаль, ці програми аж ніяк не підвищують рівень культури сучасної людини і, тим більше, дитини. Відомо, що рівень культури населення є взаємопов'язаним із рівнем ЗМІ, тому важко переоцінити необхідність запровадження висококультурної («шляхетної») журналістики [2].

У цій статті ми пропонуємо деякі цікаві й, на нашу думку, дієві форми роботи на уроках української літератури, повністю або частково побудовані на засадах журналістської творчості.

Умовно розподілимо такі форми роботи на ті, що не потребують спеціальних технічних засобів, та на ті, що можуть виконуватись лише за їх допомогою.

До першої групи відносимо усні та письмові види журналістської творчості (інтерв'ю, замітка, есе, фейлетон, репортаж). Прийом інтерв'ю доцільно використовувати, вивчаючи біо-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

Диктофон учні можуть використовувати під час підготовки до уроків літератури, записуючи, наприклад, думки, які в них виникають під час прочитання певного художнього твору. При цьому важливо, щоб діти висловлювалися повними реченнями. Учень зазначає: «Моє ставлення до Івана Вишенського протягом прочитання поеми змінилося – воно пройшло шлях від нерозуміння поведінки героя до захоплення ним». Діти мають право ілюструвати своїми аудіозаписами власні відповіді на уроках. Таким чином, звичайне усне мовлення перетворюється на презентацію міні-дослідження – це розвиток здібностей пошукової роботи учнів, виховання самостійності. Будь-які позакласні заходи, цікаві епізоди поточних уроків, інсценізації учні мають право знімати на фото- або відеозйомку. Володіючи певними нескладними комп'ютерними програмами, діти один раз на кожні півсеместра презентують свій фото-/відеозвіт. Важко вигадати більш ефективний прийом роботи з узагальнення й систематизації вивченого матеріалу. У такий спосіб підсумкові уроки перетворюються на заходи-свята, де учні представляють свої проекти. На таких уроках обираються найкращі автори журналістсько-літературних робіт, учні отримують підсумкові оцінки, певні призи, інші заохочувальні засоби. Учень стає повноцінним учасником інформаційного процесу – важливим для нього є відчуття сучасності його діяльності, адже із ЗМІ він стикається скрізь: у сім'ї, під час занять гуртка, дорогою додому, під час спілкування з однолітками.

Безумовно, на розсуд учителя, можливим є використання різноманітних форм роботи: ток-шоу, хіт-парадів, телевікторин, гала-концертів, випусків новин тощо.

Також продуктивним прийомом навчання є створення та подальше оформлення учнями власних інформаційних сайтів. На початку навчального року діти створюють безкоштовні Інтернет-сторінки, називаючи їх на свій розсуд, наприклад «Мої літературні дослідження», «Я і українська література». У вересні учні разом з учителем обирають проблеми, над якими працюватимуть протягом року. Краще за все просто розподілити теми програми серед вихованців. Наприклад, один з учнів отримує тему «Іван Франко. Багатогранність генія». Він має упродовж навчального року назбирати якомога більше різноманітних матеріалів про письменника (ілюстративні, відео-, довідкові матеріали) [3], також підтримують власні думки, дослідження учнів. За браком часу вчитель знайомиться із такими сайтами лише оглядово, слідкуючи за загальною науковістю та грамотністю фактичного наповнення, проте на уроках обов'язково відзначає найкращі, на його думку, доробки. Працюючи з власним електронним ресурсом, дитина відчуватиме свою причетність до духовних скарбниць не тільки як учень, але й як дослідник, як елітарний поціновувач

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

художньої літератури, набуватиме досвіду пошукової роботи, системного аналізу інформації. На сайті також може бути присутній «гостьовий» розділ, де всі бажаючі – вчителі, однокласники – залишатимуть свої коментарі, враження стосовно відомостей ресурсу, його оформлення, культурного рівня тощо.

Безумовно, у такому контексті доцільна співпраця з учителями інформатики для створення різноманітних творчих проєктів, наприклад, міні-комп'ютерних ігор на основі сюжетів творів української літератури. Важко переоцінити мотиваційний аспект такої діяльності для учнів, адже одним з головних захоплень дітей усіх класів є саме комп'ютерні ігри.

Таким чином ми перетворимо героїв літературних творів з канонізованих далеких образів на актуальних сучасних персонажів.

За три роки роботи в Херсонському ЗНВК № 11 автором та його учнями був створений цикл радіопередач, найяскравішими з яких стали роботи «Зима в нашому місті», «Чаруюча осінь», «Пташине весілля», «Стежками польських поезій», «Тарас Шевченко». Усі програми вийшли в ефірі Херсонського обласного радіо, а «Пташине весілля» і «Тарас Шевченко» посіли перші місця на Всеукраїнському конкурсі шкільних ЗМІ. Зусиллями здібних учнів школи вийшла аудіокнига «Діти – дітям», створена для дітей з вадами зору та незрячих дітей, із аудіоверсіями творів української художньої та польської літератур.

Важко переоцінити значення ЗМІ в житті сучасної людини. Дитина вступає з ними в контакт постійно. Не можна не зважати на це. Саме тому ми пропонуємо використовувати елементи журналістської творчості на уроках української літератури як предмета, на якому діти розвивають свою майбутню життєву компетентність. Таким чином, учень буде виступати не лише в ролі споживача інформації, а й спробує себе як журналіст – відбудеться переоцінка соціальних явищ, те, що лунає з радіоприймача чи подається в Інтернеті, уже не буде для дитини істиною в останній інстанції. Також при цьому ми виховуватимемо незалежну свідомість учнів.

Література:

1. Мельник Т.М. Вузлики на пам'ять. Нотатки про ЗМІ початку століття. – Київ: Видавництво «Початкова школа», 2009. – 192 с.
2. Сагач Г.М. Храм Слова. Духовне красномовство. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. – 296 с.
3. Франко І. Із секретів поетичної творчості. – Львів, 1961.